

ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО

І. МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Вивчення навчальної дисципліни «Історія вчень про державу і право» спрямовано на забезпечення всебічної підготовки студентів юридичного факультету. Дисципліна «Історія вчень про державу і право» належить до навчальних дисциплін історико-правового циклу. Вона безпосередньо взаємодіє з історією, а також теорією держави і права. У ряді випадків у ній піднімаються проблеми галузевих юридичних наук (державного, кримінального, міжнародного права й ін.). Серйозної уваги вимагає загальнофілософський, загальносвітоглядний аспект історії політико-правової думки. Незаперечним є особливе значення даного курсу у формуванні професійної культури майбутніх юристів. Обсяг дисципліни розраховано на 2 кредити (108 годин).

Мета і завдання дисципліни «Історія вчень про державу і право» полягає у тому, щоб студенти юридичного факультету, вивчаючи дану дисципліну, одержали знання про політичні та правові вчення в їх історичній еволюції, розуміли конкретну суть політико-правових теорій і могли співвіднести їх з сучасними концепціями.

Після вивчення дисципліни студент повинен

ЗНАТИ:

- погляди, ідеї, основні концепції тих мислителів, які визнані класиками політико-правової думки;
- хоча б загальні положення про життя, творчу діяльність, політичну орієнтацію авторів цих вчень;
- основні добутки мислителів;

УМІТИ:

- орієнтуватися в тій історичній обстановці, коли були створені політико-правові вчення;
- при вивченні політико-правових концепцій минулого з'ясувати їх зміст у контексті сьогодення відповідних проблем;
- поєднувати конкретно-історичний підхід до поглядів, ідей, концепцій минулих часів, з їхньою проблемною актуалізацією;
- подавати матеріал дисципліни в логічних схемах і таблицях;
- аналізувати і використовувати навчальну та наукову літературу;
- висвітлити погляди автора на державу (походження, сутність, форми держави, найкращий державний устрій) і право (поняття права, джерела права, співвідношення права і моралі, права і закону, ставлення до законності);
- користуватись загальнофілософською спадщиною мислителів.

II. ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ВЧЕНЬ ПРО ДЕРЖАВУ І ПРАВО»

Тема 1. Предмет, завдання і методологія курсу

Історія політичних і правових учень як наука та навчальна дисципліна. Місце історії політичних і правових учень у системі юридичних дисциплін. Періодизація політичних і правових учень. Принципи і методи інтерпретації політико-правової теорії. Основні поняття і категорії дисципліни.

Тема 2. Політичні й правові вчення Стародавнього Сходу

Загальна характеристика. Політико-правові вчення в Древній Індії. Брахманізм. Буддизм. «Артхашастра».

Політико-правові вчення в Древньому Китаї. Даосизм Лао-цзи. Етико-правове вчення Конфуція. Патріархальна модель державності. Джерела ідеї суспільного договору Мо-цзи. Основні положення легізму (Шан Ян).

Тема 3. Політико-правова думка у Стародавній Греції

Загальна характеристика. Уявлення досократиків про державу і право. Сократ про закони і законність. Ідея «правління знаючих». Модель ідеальної держави Платона. Вчення Аристотеля про державу: походження, сутність, форми держави, теорія ідеальної держави. Правова теорія Аристотеля.

Тема 4. Політико-правова думка Стародавнього Риму

Загальна характеристика. Політико-правове вчення Цицерона: ідея правової держави. Політико-правове вчення римських стоїків. Римські юристи про право: загальний огляд.

Раннє християнство: ідея рівності у першохристиян; ставлення до держави. Вчення Августина про «два гради».

Тема 5. Політико-правова думка Західної Європи епохи Середньовіччя і Відродження

Панування теологічного світогляду, традиціоналізм, боротьба світської і духовної влади. Політико-правова теорія середньовічної схоластики. Політико-правове вчення Фоми Аквінського.

Загальна характеристика епохи Відродження і Реформації. Нова наука про політику Ніколо Макіавеллі. Утопічна модель ідеальної колективістської держави Томаса Мора.

Тема 6. Політико-правові вчення у Західній Європі XVII ст.

Загальна характеристика. Формування юридичного світогляду: ідея права як першооснови громадського життя. Розвиток ідеї правової держави. Теорія природного права і державного суверенітету Гуго Гроція. Політико-правове вчення Томаса Гобса: обґрунтування державного абсолютизму. Джон Локк і формування політичного лібералізму.

Тема 7. Політико-правова думка епохи Просвітництва XVIII ст. та правова ідеологія першої половини XIX ст.

Особливості юридичного світогляду в політико-правових ученнях просвітителів. Принцип політичної свободи Шарля Луї де Монтеск'є. Умови й мета суспільного договору, теорія народного суверенітету в концепції Жан-Жака Руссо.

Лібералізм у Франції: Бенжамен Констан. Ліберальна концепція держави Ієремія Бентама. Позитивістська доктрина Огюста Конта.

Тема 8. Політичні й правові вчення німецьких філософів XVIII – XIX ст.

Загальна характеристика. Вчення Іммануїла Канта про державу і право. Державно-правова концепція Георга Гегеля. Вчення наукового комунізму Карла Маркса. Політико-правова доктрина Фрідріха Ніцше.

Тема 9. Західноєвропейські політичні та правові вчення XX ст.

Солідаризм Леона Дюгі. Позитивістський нормативізм Ганса Кельзена. Юридичний інституціоналізм Питирима Сорокіна. Теорія «плюралістичної демократії» Артура Бентлі. Теорія «бюрократії» Макса Вебера. Технократична теорія Моріса Дюверже. Теорія еліт Гаєтано Моска, Вільфредо Паретто і Роберта Міхельса. Фашизм Беніто Мусоліні.

III. ПИТАННЯ ЩО ВІНОСЯТЬСЯ НА ІСПИТ

1. Політико-правові вчення в Стародавній Індії. Брахманізм. Буддизм. «Артхашастра», «Закони Ману».

2. Політико-правові вчення в Стародавньому Китаї. Даосизм. Моїзм. Конфуціанство. Легізм.

3. Політико-правові вчення в Стародавній Греції. Піфагор. Демокрит. Геракліт. Софісти. Сократ.

4. Моделі ідеальної держави Платона та вчення Аристотеля про державу і право.

5. Політико-правове вчення Цицерона та римські юристи про право.

6. Політико-правове вчення Августина Блаженного і Фоми Аквінського.

7. Політико-правові вчення епохи Відродження: Ніколо Макіавеллі й утопія Томаса Мора.

8. Політико-правове вчення Нового часу: Гуго Гроцій, Томас Гобс, Джон Локк.

9. Політико-правові вчення епохи Просвітництва Шарля Луї де Монтеск'є та Жан-Жака Руссо.

10. Державно-правова концепція Георга Гегеля.

IV. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бертран Рассел. Історія західної філософії. – К.: Основи, 1995. – 759 с.
2. История политических и правовых учений: Хрестоматия / Под ред. Г.Г. Демиденко. – Харьков: Факт, 1999. – 1079 с.
3. История политических и правовых учений: Учебник / Под ред. О.Э. Лейста. – М.: Юрид. лит., 1997. – 576 с.
4. История политических и правовых учений: Учебник / Под ред. В.С. Нерсесянца. – М.: НОРМА, 2002. – 736 с.
5. Мудриевская Л.М., Чукаева В.А. История учений о государстве и праве: Учеб. пособие. – Д.: Наука и образование, 2002. – 104 с.
6. Себайн Джордж Г., Торсон Томас Л. Історія політичної думки. – К.: Основи, 1997. – 838 с.
7. Шульженко Ф.П., Андрусяк Т.Г. Історія політичних і правових вчень. – К.: Хрінком Інтер, 1999. – 304 с.